

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№3(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 170 sahifa,
16-mart, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida kasb haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantirish metodikasini innovatsion ekotizim sharoitida takomillashtirish	18
Uralova Fotima Baxtiyor qizi	
Malakali sportchilarning kommunikativ qobiliyatlarini takomillashtirishda sotsiologik yondashuv (gandbolchilar misolida).....	23
G. A. Valiyeva	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida motor alaliyali bolalarni ruhiy va nutqiy rivojlantirish usullari	27
Suyunova Surayyo Ulash qizi	
Sog'lom bola ekotizimining asoslari: ovqatlanish, immunitet va rivojlanish	31
Israilova Xusnida Adilovna	
Mobil ilovalar yordamida mustaqil o'qishni rivojlantirish	37
Raximova Feruza Najmiddinova	
Biologiya darslarida muammoli ta'lim texnologiyasini qo'llash orqali mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	42
Dauekeeva Gulistan Orinbaevna	
Talabalarga ingliz tilidagi matnlarni kommunikativ metod yordamida o'qish texnikasini takomillashtirish usullari	46
Mo'minova Mahliyo Axrorjonovna	
Velosiped haydashning afzalliklari.....	49
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Компетентностный подход как стратегическая основа модернизации образования и его реализация в преподавании русского языка как иностранного в Узбекистане	54
Мирзакбарова Севда Бахиддиновна	
Umumta'lim maktablarida texnologiya fani mashg'ulotlarini tashkil etishning zamonaviy yondashuvlari va metodlari.....	58
Ziyamova Gulbaxor Tulabayevna	
Типы аббревиации в русском и узбекском языках: сравнительно-типологический анализ.....	62
Рахмонова Бахтигул Пайзилловна	
Maktabgacha ta'limda nutqni rivojlantirish jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanish metodikasi	65
Abidjonova Mushtariybonu Qobiljon qizi	
Tarbiyaviy tadbirlarni samarali tashkil etishda maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalarning o'zaro hamkorlik masalalari.....	71
Sanayeva Surayyo Bobonazarovna, Jabborova Shaxina G'affor qizi	
Qadriyatli yondashuv asosida talabalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish ..	76
G'aybullayev Quvonchbek G'olibovich	
Maktab o'quvchilarida stressga barqarorlik namoyon bo'lishining psixologik tahlili	83
Ismoilova N. Z.	
Yoshlar ma'naviyatini shakllantirishda milliy qadriyatlarning o'rni.....	87
Karshiyev Jaxongir Abdirayimovich	
Funksional savodxonlikni rivojlantirishda o'qish savodxonligining o'rni va ahamiyati	91
Xatamova Munisa Mamadulla qizi	
Transformatsiyalash tizimi asosida o'quvchilarning loyihalash kompetensiyalarini rivojlantirish samaradorligi	95
Jurayeva Zulayxo Islomovna	
Zamonaviy boshqaruv nazariyalarida rahbar muloqoti (transformatsion, kommunikativ va ishtirokchi boshqaruv yondashuvlari asosida).....	102
Islamova Difuza Dilshodovna	

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida pedagogik kompetentlikni tabaqalashgan yondashuv asosida rivojlantirish mazmuni	107
Begmatova Nasiba Mengnarovna	
Bo'lajak maxsus pedagoglarni inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini o'rgatish metodikasi	112
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	
Pre-Reading Activities to Enhance Foreign Language Reading Comprehension: Reading "The Adventures of Tom Sawyer" in 10–11 Grades	118
Djumaniyazova Zulfiya Kaliyevna	
Nutq aktlarini o'rgatishda autentik materiallardan foydalanishning metodik imkoniyatlari (filologik yo'nalish talabalari misolida)	122
Fayzulloeva Chevar G'ayrat qizi	
Yangi O'zbekistonda talaba-yoshlarni milliy yuksaltirishda jadid-marifatparvarlari ilgari surgan g'oyalarning o'rni va roli	125
Mamadaliyev Abduvoxid Maxsitaliyevich	
Gimnastikaning O'zbekistonga kirib kelish va rivojlanish tarixi	128
N. Q. Mamasidova	
Uglevodorodlar tarkibini aniqlashda massa ulushiga asoslangan reflektiv yondashuv (7-9-sinflar misolida)	131
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich, Smanova Zulayxo Asanaliyevna	
Screencasting materiallarini yaratish va ularni o'quv jarayonida qo'llash	134
Maxmudova Dilfuza Meliyevna, Ergashov Niyozxon Ilyozxon o'g'li	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda so'z shakllanishini psixolingvistik asoslari	137
Moxirabonu G'aniyeva Adxam qizi	
Maktabgacha ta'limdagi muammolar va yechimlar: o'zbekiston respublikasi tajribasi	140
N. Sh. Miryusupova	
Interaktiv kartografik resurslar va ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishining didaktik, kognitiv hamda metodik asoslari	143
Olimova Aziza Abdullayevna	
Mentorlik tizimining tarixiy ildizlari va rivojlanish bosqichlari	147
Oxunova Dilnoza Qaxxorjonovna, Abdumannonova Durdonaxon Shuxratjon qizi	
Talabalarning psixologik holati va stress omillarining prokrastinatsiyaga ta'siri hamda mustaqil ta'lim faoliyatini qo'llab-quvvatlash usullari	150
Razakov Farxod Kuvondikovich, Rajabov Hikmat Toshevich	
Talabalarni stulda o'tirgan qiyofachi portreti ranglavhasini ishlashga o'rgatish metodikasi	154
Sadatov Chori Xolmuradovich	
Organik kimyo fanini o'qitishda teskari ta'lim va texnologiyalarning ahamiyati	158
Umrbekova Maftuna Ulug'bek qizi, Babanazarova Ayzada Omirbaevna, Abdulkakimova Gulziyba Ziyatdinovna	
Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarini qo'llashning samaradorligi	162
Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi	
Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik kompetentligini takomillashtirish	165
Xolbozorova Nasiba Xolbozar qizi	
Проектирование персонализированных образовательных сценариев в дошкольном образовании средствами генеративного искусственного интеллекта	168
Пак Диана Александровна	

DUDUQLANISHNI BARTARAF ETISHDA KOMPLEKS METODLARINI QO'LLASHNING SAMARADORLIGI

Xasanova Barnoxon Abdusattor qizi

Toshkent kimyo xalqaro universiteti

Namangan filiali Maxsus pedagogika-Logopediya yo'nalishi
magistr talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada duduqlanish (logonevroz)ni bartaraf etishda kompleks metodlarni qo'llashning samaradorligi ilmiy-pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilingan. Nutqdagi ritm va tempning buzilishi nafaqat artikulyatsion jarayonlarga, balki bolaning psixologik holatiga, ijtimoiy moslashuviga va kommunikativ kompetensiyasiga ham ta'sir ko'rsatishi ta'kidlangan. Tadqiqotda logopedik korreksiya, psixoterapevtik yondashuvlar, nafas va artikulyatsion gimnastika, biofeedback texnologiyalari, ritmik mashqlar hamda ijtimoiy-emosional qo'llab-quvvatlash kabi kompleks metodlar o'rganilgan. Shuningdek, oilaviy hamkorlik, zamonaviy AKT vositalari va o'yinli usullarni integratsiyalash duduqlanishni bartaraf etishda samarali ekanligi asoslab berilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, kompleks yondashuv logonevroz belgilari darajasini kamaytirib, nutq ravonligini oshiradi va bolaning psixologik o'zini tutishini yaxshilaydi.

Kalit so'zlar: duduqlanish, logonevroz, kompleks metodlar, logopedik korreksiya, nafas mashqlari, artikulyatsiya, psixoterapiya, biofeedback, ritm terapiyasi, kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy adaptatsiya.

Abstract: This article analyzes the effectiveness of applying complex methods in the treatment of stuttering (logoneurosis) from a scientific and pedagogical perspective. It is emphasized that disorders of speech rhythm and tempo affect not only articulatory processes but also the child's psychological state, social adaptation, and communicative competence. The study examines such complex methods as speech therapy correction, psychotherapeutic approaches, breathing and articulatory exercises, biofeedback technologies, rhythmic exercises, and social-emotional support. In addition, the integration of family cooperation, modern ICT tools, and play-based methods is substantiated as effective in overcoming stuttering. The results indicate that a complex approach reduces the severity of logoneurosis symptoms, increases speech fluency, and improves the child's psychological state.

Key words: stuttering, logoneurosis, complex methods, speech therapy correction, breathing exercises, articulation, psychotherapy, biofeedback, rhythm therapy, communicative competence, social adaptation.

Аннотация: В данной статье с научно-педагогической точки зрения проанализирована эффективность применения комплексных методов в коррекции заикания (логоневроза). Подчеркивается, что нарушение ритма и темпа речи влияет не только на артикуляционные процессы, но и на психологическое состояние ребенка, его социальную адаптацию и коммуникативную компетентность. В исследовании рассмотрены такие комплексные методы, как логопедическая коррекция, психотерапевтические подходы, дыхательная и артикуляционная гимнастика, технологии биологической обратной связи (biofeedback), ритмические упражнения, а также социально-эмоциональная поддержка. Кроме того, обоснована эффективность интеграции семейного взаимодействия, современных ИКТ-средств и игровых методов в процессе устранения заикания. Полученные результаты свидетельствуют о том, что комплексный подход способствует снижению выраженности симптомов логоневроза, повышению плавности речи и улучшению психологического состояния ребенка.

Ключевые слова: заикание, логоневроз, комплексные методы, логопедическая коррекция, дыхательные упражнения, артикуляция, психотерапия, биологическая обратная связь, ритмотерапия, коммуникативная компетентность, социальная адаптация.

KIRISH

Duduqlanish (logonevroz) nutq buzilishlarining eng keng tarqalgan turlaridan biri bo'lib, u ko'proq bolalarda uchraydi hamda nutq ravonligi, ritmi va tempi buzilishi bilan namoyon bo'ladi. Mazkur nuqson nafaqat nutq apparatining funksional faoliyati bilan bog'liq, balki psixologik omillar, emotsional holatlar, stress, ijtimoiy muhit ta'siri hamda markaziy asab tizimining xususiyatlari bilan ham chambarchas bog'liqdir. Duduqlanish bolaning o'qish, muloqot qilish va o'z fikrini ifodalash jarayonlariga salbiy ta'sir ko'rsatib, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini pasaytiradi hamda ijtimoiy moslashuv jarayonini qiyinlashtiradi. Shu bois ushbu nutq nuqsonini bartaraf

etishda faqat bitta yo'nalishga asoslangan emas, balki kompleks tarzda olib boriladigan korreksion yondashuvning ahamiyati beqiyosdir.

Zamonaviy logopediya va psixologiya amaliyotida duduqlanishni korreksiya qilishda integratsiyalashgan metodlar keng qo'llanilmoqda. Ular orasida nafas va artikulyatsion mashqlar, ritmik hamda musiqiy terapiya, logopedik mashg'ulotlar, psixoterapevtik yordam, biofeedback texnologiyalari, o'yin terapiyasi va tana mushaklarini bo'shashtirish usullari alohida o'rin tutadi. Ushbu kompleks metodlar bolaning nutqiy apparatini mustahkamlash, ritmni barqarorlashtirish, nafasni boshqarish hamda psixologik zo'riqishni kamaytirishga yordam beradi. Shuningdek, oilaviy muhit, ota-onalar bilan hamkorlik, motivatsion qo'llab-quvvatlash, o'quvchilarni ijtimoiy faol jarayonlarga jalb etish kabi omillar duduqlanishni bartaraf etish jarayonining ajralmas qismidir.

Mazkur maqolaning maqsadi duduqlanishning sabablari va psixofiziologik mexanizmlarini yoritish, kompleks korreksion metodlarning samaradorligini ilmiy asoslash hamda ularning amaliyotda qo'llanish imkoniyatlarini tahlil qilishdan iboratdir. Kompleks yondashuv duduqlanish darajasini kamaytirish, nutq ravonligini oshirish, bolaning psixologik holatini barqarorlashtirish va ijtimoiy integratsiyani ta'minlashda eng yuqori natijalarga erishish imkonini beradi. Shu sababli duduqlanishni bartaraf etishda ko'p komponentli reabilitatsion tizimni ishlab chiqish va takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Duduqlanishni (logonevrozni) bartaraf etishda kompleks metodlarni qo'llash zamonaviy logopediya, psixologiya va reabilitatsiya fanlarining eng samarali yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur metodlar organizmning nutq apparati faoliyatini tiklash, psixologik zo'riqishni kamaytirish, nafas ritmini normallashtirish hamda ijtimoiy moslashuvni ta'minlashga qaratilgan bo'lib, ularning birgalikdagi qo'llanilishi yuqori natijalarga olib keladi. Duduqlanishni korreksiya qilishning asosiy elementi logopedik mashg'ulotlardir. Logoped artikulyatsiya apparatini – til, lab, jag' hamda nafas yo'llari faoliyatini mustahkamlovchi mashqlarni qo'llaydi. Nutqning tempi va ritmini me'yorlashtirish, ovoz chiqarish jarayonini boshqarish hamda fonematik eshituvni rivojlantirish logopedik mashg'ulotlarning asosiy vazifalaridandir. Mashg'ulotlarda maxsus she'rlarni o'qish, sekin nutq mashqlari, lab va til mushaklarini mustahkamlovchi artikulyatsion gimnastika hamda dialoglardan foydalaniladi. Korreksiya jarayonida bosqichma-bosqich yondashuv qo'llanib, avval asta-sekin nutq, so'ng ravon nutq shakllantiriladi. Nafas olishni boshqarish duduqlanishni bartaraf etishning eng muhim komponentlaridan biridir. Nafas texnikalari nutq oldidan stressni kamaytiradi, ovoz bog'lamlari faoliyatini barqarorlashtiradi va nafas-ritm jarayonini me'yorlashtiradi. Masalan, "diafragmali nafas olish", "ritmik nafas mashqlari", "ovozli nafas chiqarish" texnikalari amaliyotda keng qo'llanadi. Ritm terapiyasida esa musiqa va metronom ritmi orqali nutqning tempini boshqarish hamda uni bir maromga keltirish amalga oshiriladi. Bu jarayon bolaning nutqiy harakatlarini avtomatlashtiradi va duduqlanish belgilarini kamaytiradi.

Duduqlanishning psixologik omillar bilan bog'liqligi sababli psixoterapiya jarayonning muhim qismidir. Kognitiv-behavioral terapiya (KBT), art-terapiya, relaksatsion texnikalar hamda o'yin terapiyasi orqali bolaning psixologik xavotiri kamayadi, o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi va ijtimoiy muloqotga bo'lgan qo'rquv bartaraf etiladi. KBT orqali bola o'z nutqiga nisbatan shakllangan salbiy e'tiqodlarni o'zgartiradi. Art-terapiya esa hissiy taranglikni kamaytiradi. O'yin terapiyasi nutq jarayonini ijobiy motivatsiya orqali rag'batlantiradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy biofeedback texnologiyalari duduqlanish bilan kurashishda sezilarli samaradorlikni ta'minlaydi. Sensorlar yordamida bolaning nafas ritmi, mushak faolligi va ovoz kuchi kuzatilib, u real vaqt rejimida o'z nutqini nazorat qilishni o'rganadi. Biofeedback bolaning harakat reflekslarini qayta shakllantiradi, nutqiy jarayonni ongli boshqarishni kuchaytiradi hamda psixoemotsional zo'riqishni kamaytiradi. Bu texnologiyalar ayniqsa katta yoshdagi bolalarda va o'smirlarda samarali deb e'tirof etiladi. Duduqlanishni bartaraf etishda mashg'ulotlar faqat logoped kabineti bilan cheklanmasligi kerak. Ota-onalar uy sharoitida mashqlarni davom ettirishi, bolaga shaxsiy qo'llab-quvvatlash ko'rsatishi hamda tinch va ijobiy psixologik muhit yaratishi zarur. Maktab jamoasi, o'qituvchilar va psixologlarning hamkorligi ham bolaning ijtimoiy moslashuvi uchun muhimdir. Jamoada nutqiy qo'rquvlarni yengish va mustaqil fikr bildirishga o'rgatish duduqlanishning ijtimoiy ta'sirini kamaytiradi.

Korreksiyaning barcha komponentlari – logopedik mashg'ulotlar, psixoterapiya, nafas mashqlari, biofeedback va oilaviy ko'mak – birgalikda qo'llanilganida ancha samarali natijalar kuzatiladi. Bunday kompleks yondashuv nutq ravonligini oshiradi, duduqlanish chastotasini kamaytiradi, psixologik zo'riqishni pasaytiradi, o'ziga ishonchni kuchaytiradi hamda kommunikativ kompetensiyani rivojlantiradi. Shunday qilib, kompleks metodlarning integratsiyasi duduqlanishni bartaraf etishda eng yuqori samaradorlikka ega yondashuv hisoblanadi va u individual reja asosida amalga oshirilganda ijobiy natijalar yanada mustahkamlanadi. Duduqlanishni bartaraf etishda kompleks metodlarning qo'llanilishi nutq buzilishini samarali pasaytirish hamda bola yoki o'smirning psixologik va ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi.

XULOSA

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, logopedik mashg'ulotlar, nafas ritmini boshqarish, artikulyatsion mashqlar, psixoterapiya va biofeedback texnologiyalarining uyg'unlashuvi nutq ravonligini oshirish, duduqlanish chastotasini kamaytirish hamda psixologik zo'riqish darajasini pasaytirishda yuqori samaradorlikka ega. Bunday kompleks yondashuv nafaqat nutq jarayonini fiziologik jihatdan tiklaydi, balki bolaning emotsional holatini barqarorlashtirish, o'ziga ishonchini mustahkamlash hamda ijtimoiy moslashuvini ta'minlashga yordam beradi.

Shuningdek, oilaviy qo'llab-quvvatlash, ijobiy muhit yaratish va o'qituvchilar hamkorligi duduqlanishning barqaror bartaraf etilishida muhim omillardan biridir. Kompleks metodlar asosida olib borilgan reabilitatsiya jarayoni natijalari shuni tasdiqlaydiki, bu yondashuv duduqlanish muammosini qisqa vaqt ichida emas, balki bosqichma-bosqich, uzluksiz va barqaror tarzda bartaraf etishga imkon yaratadi. Shu sababli logonevrozni davolashda bir yo'nalishga emas, balki integrativ va ko'p komponentli metodlarni qo'llash eng optimal hamda samarali yechim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ахмедова М. "Logopediya asoslari va nutq buzilishlarini korreksiya qilish". – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Hasanov A. "Duduqlanishni bartaraf etishda logopedik mashg'ulotlarning o'rni". – Toshkent: Fan va Taraqqiyot, 2021.
3. Волкова Г.А. "Логопедия: диагностика и коррекция речевых нарушений". – Москва: Академия, 2019.
4. Белякова О. "Заикание у детей: методы коррекции и реабилитации". – Санкт-Петербург: Речь, 2018.
5. Andrews G., Guitart B. "Stuttering: An Integrated Approach to Its Nature and Treatment". – New York: Lippincott Williams & Wilkins, 2017.
6. Bloodstein O., Bernstein Ratner N. "A Handbook on Stuttering". – Boston: Thomson Learning, 2018.
7. Ziyodova N. "Nafas va ritm terapiyasi orqali duduqlanishni kamaytirish". – Toshkent: Innovatsiya, 2022.
8. Shodiev U. "Psixoterapevtik yondashuvlar va logonevrozni davolash". – Buxoro: Pedagogika, 2021.
9. Krasnogorskiy N. "Ritmoterapiya va biofeedback texnologiyalari logopediyada". – Moskva: Psixologiya, 2020.
10. World Health Organization. "Rehabilitation in Speech and Communication Disorders". – Geneva, 2020.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №3(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.